

НОВА ФРАНЦУЗЬКА ДІЛОВА ЛЕКСИКА: ДЕРИВАЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ НАЙМЕНУВАНЬ ОСІБ ЗА ЇХНЬОЮ ПРОФЕСІЙНО-СОЦІОЕКОНОМІЧНОЮ АКТИВНІСТЮ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Іванова Наталія Георгіївна,

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов

Національного університету «Одеська юридична академія»

ORCID ID: 0000-0001-9614-9587

*Стаття присвячена визначенню особливостей українського перекладу французьких неолексем і неосполучень, що позначають найменування особи, які не називають її за конкретною професією, але пов'язані з її професійно-соціоекономічною активністю, з фокусом на творенні та використанні фемінітивів в українському мовному просторі. Усього у процесі роботи було видобуто 77 українських номінацій відповідно до 30 французьких неологізмів із матеріалів Lexique des affaires Franco-Ukrainien, розроблених Асоціацією «Акції із промоції ділової французької мови» (APFA “Actions pour promouvoir le français des affaires”, Франція). Визначено семантичну та дериваційну структуру та функціональні особливості творення фемінітивів в українській мові. Наведено оптимальний переклад досліджуваних одиниць українською. Виявлено, що більшість досліджуваних одиниць французької та української мов має парні утворення родових корелятивів, тобто реалізує потенціальну можливість утворювати родові пари. Суфікси «фемінітивності» у досліджуваній групі термінів практично не реалізують інше значення (за одним українськомовним винятком). Значення фемінітивів в українській мові виражаються різними, але найчастіше експліцитно вираженими словотвірними засобами. В українській мові найпоширенішим засобом для утворення жіночих найменувань особи, які стосуються її професійно-соціоекономічної активності, виявився суфікс **-к(а)** із загальною кількістю номінацій 23 позиції. Для номінації осіб досліджуваної групи двічі використаний суфікс **-ець/-иця**, тричі суфікс **-ець/-иця**; суфікс **-ник/-ниця** мають у своєму складі 10 лексем. Одноразово трапляється форма жіночого роду від основи **-ень**, що створена за допомогою суфікса **-ниця**. Зафіксовано нульове функціонування родових корелятивів від трьох лексем. Неодноразово до перекладу залучено дві гендерно нейтральні лексеми жіночого роду у функції опорного компонента. Зазначено відсутність українських відповідників для позначення деяких французьких неореалій. Наведено відсоткове співвідношення словотвірних засобів утворення фемінітивів. Рекомендовано у двомовних франко-українських і українсько-французьких перекладах словникового типу фіксувати відсубстантивні фемінізовані деривати.*

Ключові слова: переклад, неолексеми, фемінітив, утворення фемінітивів, семантична та дериваційна структура, словотвірні засоби.

Ivanova Nataliia. New French business vocabulary: derivational features according of names of persons to their professional or socioeconomic activity in Ukrainian translation

The article is devoted to determining the peculiarities of the Ukrainian translation of French neolexemes and neocompositions denoting the name of a person, which do not name him/her by a specific profession but are related to his/her professional and socio-economic activity, with a focus on the formation and use of femininities in the Ukrainian language space. In total, 77 Ukrainian nominations were extracted in accordance with 30 French neologisms from the Lexique des affaires Franco-Ukrainien, developed by the Association “Actions for the Promotion of Business French” (APFA “Actions pour Promouvoir le Français des Affaires”, France). The semantic and derivational structure and functional peculiarities of feminine formation in the Ukrainian language are determined. The optimal translation of the studied units into Ukrainian is presented. It has been found that the vast majority of the studied units in French and Ukrainian have paired formations of genitive correlates, i.e., they realise the potential possibility of forming genitive pairs. The suffixes of “femininity” in the studied group of terms practically do not realise any other meaning (one Ukrainian-language exception was noted). In this case, the possibilities of functioning of generic correlates are emphasized. Indeed, the meanings of femininities in the Ukrainian language are expressed in

different ways, but most often by explicitly expressed word-formation means. In Ukrainian, the suffix -к(а) is the most active suffix for the formation of female names of a person related to professional or socioeconomic activity (with a total of 23 positions). For the nomination of persons of the study group, the suffix -ець/-иця is used twice, and the suffix -ець/-(ч)иця is used three times; the suffix -ник/-ниця has 10 lexemes. The feminine form is found once from the stem -ень, formed with the suffix -ниця. Zero functioning of generic correlates from three lexemes is fixed. Repeatedly, two gender neutral lexemes of the feminine gender were involved in the translation as a supporting component. The absence of Ukrainian equivalents for some French realities was noted. The percentage ratio of word-formation means of feminine formation is given.

Key words: translation, neolexeme, feminine, feminine formations, semantic and derivational structure, word combinations, word-formation means.

Вступ. Для відображення нових предметів, явищ або процесів у постійному створенні з'являються нові слова та мовні конструкції, що спричинені лінгвосоціокультурними відмінностями французької мови. Однак переклад таких слів значно ускладнюється, оскільки вони ще не є офіційно закріпленими в лексикографічних джерелах і зазвичай не мають регулярних відповідей в українській мові. У сучасний період бракує досліджень, присвячених перекладу нової французької ділової лексики українською мовою, як і французько-українських і українсько-французьких словників нової лексики. За ініціативою президентки Асоціації «Акції із промоції ділової французької мови» Лоранс Кузен Пішо у 2019 р. стартував франко-український проект перекладу нової ділової лексики *Lexique des affaires Franco-Ukrainien*, що базувався на двомовному англо-французькому словнику ділової лексики (1 699 термінів) [1]. У наших попередніх публікаціях було узагальнено організаційно-методичні особливості перекладацької роботи (у співавторстві з Т.О. Качановською) [2]. Актуальність розвідки зумовлена потребами перекладу сучасних неофемінітивів у французькій і українській мовах. Це зумовлює актуальність обраного напрямку наукових пошуків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання про гендерні аспекти утворення назв осіб, передусім за професією, завжди мало особливе місце в українському та французькому мовознавстві та перекладознавстві. Про це йдеться в деклараціях Французької академії 2014 та 2019 рр. [3; 4]. Проблеми утворення фемінізованих назв професій, посад, звань ретельно опрацювали в мові оригіналу Анні Бекер (A. Becquer), Бернард Серкігліні (B. Cerquiglini), Ніколь Холевка (N. Cholewka), Мартіна Кут'є (M. Coutier), Жозетта Фрешер (J. Frécher), Марі-Жозеф

Мат'є (M.-J. Mathieu) [5], Марі-Люїза Моро (M.-L. Moreau), Анн Дістер (A. Dister) [6], Флоранс Бра (F. Bras) [7], Беатріс Фракціолла (B. Fracchiolla) [8]; Крістін Фунтек (C. Funtek) [9], Д.А. Гарсія (D.A. Garcia) [10] та інші. Вагомий внесок в осмислення питань стратегій фемінізації зробили вітчизняні вчені А.М. Архангельська [11–13], Я.А. Баранцев [14], М.П. Брус [15], Р.С. Коваль, О.І. Тиравська [16], Т.А. Космеда, Н.А. Карпенко, Т.Ф. Осіпова, Л.М. Саліонович, О.В. Халіман [17], Ю.С. Літковець [18], Д.М. Приймак [19], Д.І. Смужаниця [20], О.В. Чуєшкова [21] й інші. Доцільно підкреслити, що зазвичай дослідники аналізують іменники, що вказують на позначення (назви) залежно від їхньої посади, професії, виду діяльності тощо. Проте найменування (назви) осіб, що описують їхню професійно-соціоекономічну активність, але не є прямими професійними термінами, майже не було залучено до досліджень. На творення та дериваційну структуру фемінітивів і найпродуктивніші моделі словотвору вказаної лексичної групи у французькій мові було акцентовано увагу в нашому попередньому дослідженні (у співавторстві з В.В. Орловим) [22].

Мета статті – визначення дериваційних особливостей українського перекладу французьких неолексем і неосполучень, що позначають найменування особи, які не називають її за конкретною професією, але пов'язані з її професійно-соціоекономічною активністю (за її вміннями, лінією поведінки, здатністю, продуктивністю, віддачею, жвавістю, рухливістю, вправністю, хитрістю, здібністю, ефективністю, працездатністю, обережністю, готовністю тощо) з фокусом на творенні та використанні фемінітивів в українському мовному просторі. Відповідно до мети визначаються та розв'язуються такі завдання: надати оптимальний переклад групи французьких неолексем і неосполучень україн-

ською; виявити й описати типи утворення та структуру фемінітивів у мові перекладу; порівняти відсоткові значення для різних засобів, що використовуються для творення фемінітивів вказаної лексико-семантичної групи.

Матеріалом для дослідження слугують неолексеми та неосполучення, що позначають найменування особи, які не називають її за конкретною професією, але пов'язані з її професійно-соціоекономічною активністю, що було вилучено методом суцільного відбирання з вищезазначеного *Lexique des affaires Franco-Ukrainien*: *ACHETEUR PIONNIER* / *ACHETEUSE PIONNIÈRE*; *ACHETEUR POTENTIEL* / *ACHETEUSE POTENTIELLE*; *ACQUÉREUR EN SÉRIE* / *ACQUÉREUSE EN SÉRIE*; *ACTEUR PLANÉTAIRE* / *ACTRICE PLANÉTAIRE*; *ANNONCEUR* / *ANNONCEUSE*; *APPRENANT* / *APPRENANTE*; *ARROSEUR* / *ARROSEUSE*; *ATTAQUANT* / *ATTAQUANTE*; *CANDIDAT EN LIGNE* / *CANDIDATE EN LIGNE*; *CLIENT PRIVILÉGIÉ* / *CLIENTE PRIVILÉGIÉE*; *CONSEIL-PARTENAIRE*; *CONSOMMATEUR À CONSOMMATEUR EN LIGNE (CCL)*; *CONSOMMATEUR CIBLE* / *CONSOMMATRICE CIBLE*; *ENFANT DU NUMÉRIQUE*; *FAUX CLIENT* / *FAUSSE CLIENTE*; *FOUINEUR* / *FOUINEUSE*; *FURETEUR* / *FURETEUSE*; *HYPERJOUEUR* / *HYPERJOUeuse*; *IMPATRIÉ* / *IMPATRIÉE*; *INTERNAUTE*; *INVESTISSEUR PROVIDENTIEL* / *INVESTISSEUSE PROVIDENTIELLE*; *BON GÉNIE*; *MÊCÈNE*; *ORATEUR PRINCIPAL* / *ORATRICE PRINCIPALE*; *PARRAINEUR* / *PARRAINEUSE*; *PICOREUR* / *PICOREUSE*; *PROFITEUR* / *PROFITEUSE*; *PASSAGER CLANDESTIN* / *PASSAGÈRE CLANDESTINE*; *SANS RÉSERVATION (SR)*; *TRAVAILLEUR EN MARGE* / *TRAVAILLEUSE EN MARGE*, та їхні варіанти українського перекладу. Усього у процесі роботи видобуто 77 українських номінацій відповідно до 30 французьких неологізмів.

Результати. Більшість досліджуваних одиниць французької та української мов – найменувань особи, які характеризують, але не позначають її професійно-соціоекономічну активність, – має парні утворення чоловічого та жіночого роду відповідно до біологічних ознак, тобто втілює потенціальну можливість утворювати родові пари за визначеними семантичними та морфологічними умовами. Суфікси, що вказують на «фемінітивність», у досліджуваній групі термінів майже не реалізують інше значення (за одним українськомовним винятком), підкреслюють можливості функціонування родових коре-

лятив. Значення фемінітивів у мові оригіналу й у мові перекладу виражаються різними, але найчастіше експліцитно вираженими словотвірними засобами.

Як відомо, у новій редакції сучасного «Українського правопису» 2019 р. [23] описується механізм утворення фемінітивів. Як передбачалося, найпоширенішим засобом для творення жіночих найменувань особи, які стосуються її професійно-соціоекономічної активності, в українській мові виявився суфікс **-к(а)** із загальною кількістю номінацій у досліджуваній групі 23 позиції. Наведені нижче фемінітиви створюються за допомогою приєднання суфікса **-к(а)** до форми (основи) чоловічого роду: *абориген* / *аборигенка* (у сполученнях *абориген цифрових джунглів* / *аборигенка цифрових джунглів*; *цифровий абориген* / *цифрова аборигенка*: пер. із франц. *ENFANT DU NUMÉRIQUE*); *анонсер* / ****анонсерка*: пер. із франц. *ANNONCEUR* / *ANNONCEUSE*; *геймер* / *геймерка* (у сполученні *хардкорний геймер* / *хардкорна геймерка*, пер. із франц. *HYPERJOUEUR* / *HYPERJOUeuse*); *дповідач* / *дповідачка* (у сполученні *дповідач із ключових питань* / *дповідачка із ключових питань*, пер. із франц. *ORATEUR PRINCIPAL* / *ORATRICE PRINCIPALE*); *інвестор* / *інвесторка* (у сполученнях *агресивний інвестор* / *агресивна інвесторка*, пер. із франц. *ATTAQUANT* / *ATTAQUANTE*; *приватний (венчурний) інвестор на ранніх етапах розвитку компанії* / *приватна (венчурна) інвесторка на ранніх етапах розвитку компанії*, пер. із франц. *INVESTISSEUR PROVIDENTIEL* / *INVESTISSEUSE PROVIDENTIELLE*; *BON GÉNIE*); *кандидат* / *кандидатка* (у сполученні *онлайн-кандидат* / ****онлайн-кандидатка*, пер. із франц. *CANDIDAT EN LIGNE* / *CANDIDATE EN LIGNE*); *клієнт* / *клієнтка* (у сполученнях *Vip-клієнт* / *Vip-клієнтка*; *ВІП-клієнт* / *ВІП-клієнтка*; *важливий клієнт* / *важлива клієнтка*; *головний клієнт* / *головна клієнтка*; *привілейований клієнт* / *привілейована клієнтка*, пер. із франц. *CLIENT PRIVILÉGIÉ* / *CLIENTE PRIVILÉGIÉE*); *користувач* / *користувачка* (у сполученнях *головний користувач* / *головна користувачка*, пер. із франц. *CLIENT PRIVILÉGIÉ* / *CLIENTE PRIVILÉGIÉE*); *привілейований користувач* / *привілейована користувачка*, пер. із франц. *CLIENT PRIVILÉGIÉ* / *CLIENTE PRIVILÉGIÉE*); *користувач Мережі* / *користувачка Мережі*, пер. із франц. *INTERNAUTE*); *корис-*

тувач інтернету / користувачка інтернету, пер. із франц. *INTERNAUTE*), меценат / меценатка, пер. із франц. *MÉCÈNE*); неспеціаліст / неспеціалістка, пер. із франц. *TRAVAILLEUR EN MARGE / TRAVAILLEUSE EN MARGE*); оратор / ораторка (у сполученнях основний оратор / основна ораторка; оратор, що виступає із програмною промовою / ораторка, що виступає із програмною промовою, пер. із франц. *ORATEUR PRINCIPAL / ORATRICE PRINCIPALE*); пасажир / пасажирка (у сполученні (пасажир) без попереднього бронювання місця/квитка / (пасажирка) без попереднього бронювання місця/квитка, пер. із франц. *SANS RÉSERVATION (SR)*); переглядач / переглядачка (у сполученні пасивний переглядач / пасивна переглядачка, пер. із франц. *FURETEUR / FURETEUSE*); підглядач / підглядачка (пер. з франц. *FURETEUR / FURETEUSE*); рейдер / рейдерка (пер. із франц. *ATTAQUANT / ATTAQUANTE*); спамер / ***спамерка (пер. із франц. *ARROSEUR / ARROSEUSE*); стажер / стажерка (пер. із франц. *APPRENANT / APPRENANTE*); спаринг-партнер / спаринг-партнерка (пер. із франц. *CONSEIL-PARTENAIRE*); споживач / споживачка (у сполученні цільовий споживач / цільова споживачка, пер. із франц. *CONSOMMATEUR CIBLE / CONSOMMATRICE CIBLE*); спонсор / спонсорка (пер. із франц. *PARRAINEUR / PARRAINEUSE*); спостерігач / спостерігачка (пер. із франц. *FURETEUR / FURETEUSE*); хакер / хакерка (пер. із франц. *FOUINEUR / FOUINEUSE*); читач / читачка (у сполученні пасивний читач / пасивна читачка, пер. із франц. *FURETEUR / FURETEUSE*).

Відзначимо, що три слова з позначкою *** було запропоновано нами, оскільки їх не було зафіксовано у сфері функціонування (з урахуванням використання онлайн) нової української термінології: ***анонсерка, ***онлайн-кандидатка, ***спамерка.

Двічі для номінації осіб професійного діяча використовується суфікс **-ець/-ниця**: мисливець / мисливиця (у сполученні мисливець за знижками / мисливиця за знижками, пер. із франц. *PICOREUR / PICOREUSE*); покупець / покупниця (у сполученнях перший покупець / перша покупниця, перший покупець моделі / перша покупниця моделі; покупець першої моделі товару / покупниця першої моделі товару, пер. із франц. *ACHETEUR PIONNIER / ACHETEUSE PIONNIÈRE*; потенційний покупець / потенційна покупниця, пер.

із франц. *ACHETEUR POTENTIEL / ACHETEUSE POTENTIELLE*; таємний покупець / таємна покупниця, пер. із франц. *FAUX CLIENT / FAUSSE CLIENTE*; покупець або покупниця, що завжди шукає промоакції та знижки на товари, *PICOREUR / PICOREUSE*; постійний (оптовий) покупець / постійна (оптова) покупниця, пер. із франц. *ACQUÉREUR EN SÉRIE / ACQUÉREUSE EN SÉRIE*; цільовий покупець / цільова покупниця, пер. із франц. *CONSOMMATEUR CIBLE / CONSOMMATRICE CIBLE*).

Тричі використовується суфікс **-ець/-ч)** **иня**: айтівець / ***айтівчина (у сполученні природжений айтівець / природжена айтівчина, пер. із франц. *ENFANT DU NUMÉRIQUE*); гравець / гравчиня (у сполученнях глобальний гравець / глобальна гравчиня, гравець світового масштабу / гравчиня світового масштабу, пер. із франц. *ASTEUR PLANÉTAIRE / ASTRICE PLANÉTAIRE*; екстремальний (крутий) гравець / екстремальна (крута) гравчиня, завзятий гравець / завзята гравчиня, пер. із франц. *HYPERJOUEUR / HYPERJOUeuse*); нефаківець / нефаківчина, пер. із франц. *TRAVAILLEUR EN MARGE / TRAVAILLEUSE EN MARGE*.

Суфікс **-ник/-ниця** мають у своєму складі 10 лексем: айтішник / айтішниця (у сполученні природжений айтішник / природжена айтішниця, пер. із франц. *ENFANT DU NUMÉRIQUE*); безбілетник / безбілетниця, пер. із франц. *PROFITEUR / PROFITEUSE*; *PASSAGER CLANDESTIN / PASSAGÈRE CLANDESTINE*; виробник / виробниця (у сполученні провідний світовий виробник / провідна світова виробниця, пер. із франц. *ASTEUR PLANÉTAIRE / ASTRICE PLANÉTAIRE*); нальотник / нальотниця, пер. із франц. *ATTAQUANT / ATTAQUANTE*; підглядник / підглядниця, пер. із франц. *FURETEUR / FURETEUSE*; представник / представниця (у сполученні представник цифрового покоління / представниця цифрового покоління, пер. із франц. *ENFANT DU NUMÉRIQUE*); співробітник / співробітниця (у сполученні іноземний співробітник закордонної дочірньої компанії / іноземна співробітниця закордонної дочірньої компанії, пер. із франц. *IMPATRIÉ / IMPATRIÉE*); учасник / учасниця (у сполученнях учасник рейду / учасниця рейду, пер. із франц. *ATTAQUANT / ATTAQUANTE*; учасник світового ринку / учасниця світового ринку, пер. із франц. *ASTEUR PLANÉTAIRE / ASTRICE PLANÉTAIRE*); халявник / халявниця, пер. із франц. *PROFITEUR / PROFITEUSE*; *PASSAGER CLANDESTIN / PASSAGÈRE CLANDESTINE*;

хардкорник / *хардкорниця*, пер. із франц. *HYPERJOUEUR* / *HYPERJOUeuse*.

Одноразово трапляється форма жіночого роду від основи **-ень**, утворена за допомогою суфікса **-ниця** (*учень* / *учениця*, пер. із франц. *APPRENANT* / *APPRENANTE*).

В українській мові зафіксовано нульове функціонування родових корелятивів від трьох лексем: *першопроходець*, *бізнес-ангел* та *«заєць»* (зі значенням «безбілетний пасажир»), що є перекладами із французької *PROFITEUR* / *PROFITEUSE*, *BON GÉNIE* та *PASSAGER CLANDESTIN* / *PASSAGÈRE CLANDESTINE* відповідно. Останні два приклади підтверджують зауваження А. Загнітка [24, с. 165] щодо неможливості продукування деяких жіночих відповідників від іменників чоловічого роду на позначення особи, оскільки суфікс «фемінативності» не реалізує потрібне значення саме в даних випадках. Так, *«заєць»* (зі значенням «безбілетний пасажир») – *«зайчиха, зайчиця»* (зі значенням «безбілетна пасажирка»). Відповідник жіночого роду існує, позначає особу, проте з іншим лексичним значенням: **ЗАЄЦЬ** – 1. Невеликий полохливий звірок родини гризунів, з кучим хвостом, довгими задніми ногами і довгими вухами; 2. *розм.* Безквитковий пасажир або глядач у театрі, кіно тощо. 3. *розм., рідко.* Те саме, що *зайчик* [25, с. 120]; **ЗАЙЧИХА, зайчиця** – Самка зайця (у 1 знач.) [25, с. 136].

Неодноразово до перекладу залучено дві гендерно нейтральні лексеми жіночого роду *особа* та *сила* у функції опорного компонента: *особа* (у сполученнях *глобальна дійова особа*, пер. із франц. *ACTEUR PLANÉTAIRE* / *ACTRICE PLANÉTAIRE*; *особа, що вчиться*, пер. із франц. *APPRENANT* / *APPRENANTE*; *особа, яка активно скуповує акції з метою отримання контрольного пакету*, пер. із франц. *ATTAQUANT* / *ATTAQUANTE*; *особа, яка на «ти» із цифровими технологіями*, пер. із франц. *ENFANT DU NUMÉRIQUE*; *особа, ретельно підкована в інформаційних технологіях*, пер. із франц. *ENFANT DU NUMÉRIQUE*; *особа чи організація, яка безкоштовно одержує економічне благо*, пер. із франц. *PROFITEUR* / *PROFITEUSE*; *PASSAGER CLANDESTIN* / *PASSAGÈRE CLANDESTINE*; *особа, яка читає дискусії в інтернеті, але участі в них не бере*, пер. із франц. *FURETEUR* / *FURETEUSE*) та *сила* (у сполученнях: *впливова сила світового масштабу*; *велика сила на міжнародній арені*; *впливова сила на міжнародній сцені*,

пер. із франц. *ACTEUR PLANÉTAIRE* / *ACTRICE PLANÉTAIRE*).

На сайті СЛОВОВІР «Майданчик для пошуку, обговорення та відбору влучних відповідників до запозичених слів» було запропоновано перекласти слово *айтішник*. Отримано безліч варіантів: *бітознавець*, *айтівець*, *інформатик*, *комп'ютерник*, *цельщик*, *інфотехнолог*, *байтороб*, *кодописець*, *ітешник*, *програміст*, *сигналовід*, *цляр*, *кодописар*, *складнописар*, *рядописар*, *орудочинець*, *цифрознавець*, *інфотехнар*, *ітевець*, *програмник* тощо. Найоригінальніше та найзмістовніше, на наш погляд, прокоментував автор варіанту «айтівець»: «Просто щоб було. Як на мене, то у слові «айтішник» – нуль українськості» [26]. Проте на цьому сайті графі для слів, що номінують фемінітиви, не передбачено.

Варто підкреслити, що виникли труднощі, пов'язані з відсутністю лексеми на позначення французької реалії *impatrié* / *impatriée* в українському мовному просторі. Переклад було зроблено пояснюванням, точніше, термінуванням, цього поняття: *іноземний співробітник закордонної дочірньої компанії* / *іноземна співробітниця закордонної дочірньої компанії*, з упевненістю, що із часом буде знайдено й асимільовано до української мови власне або іншомовне слово.

Проблемним є встановлення корелятивної форми для українського терміна *гравець*, але вслід за дослідженням, що було зроблено на основі практичного матеріалу з історичними та лінгвістичними підтвердженнями [27, с. 117–118], ми використовуємо незначно поширений фемінітив *гравчиня*, відповідний за фонетичним і лексико-граматичним оформленням.

Постала потреба більш детального дослідження існування двох форм в українській мові *нальотчик* – *нальотник*. Активізація тенденції до подальшого усунення зі сфери нормативного слововжитку іменників із суфіксом **-чик/-щик** – із заміною їх переважно утвореннями з **-ник** (окрім назв осіб, це також окремі слова з іншими категоріальними значеннями: *покажчик*, *тральщик* тощо). Так, у разі наявної ще минулого століття варіантності цих словотвірних типів, коли не тільки в мовній практиці, а й у нормативних словниках перевагу віддавали варіантам із **-чик/-щик**, тепер, навпаки, ці варіанти можуть зазнавати обмежень (стояти у словни-

ках на другому місці тощо) або й зовсім усуватися. Замість єдиної перед цим форми на **-чик/-щик** пропонують або варіантні форми, або тільки єдину форму на **-ник**, наприклад: *нальотчик* – *нальотник* [28, с. 20]. За тлумаченням із «Словника української мови» маємо: **НАЛЬОТЧИК**, а, ч., розм. Той, хто бере участь у нальотах з метою пограбування і т. ін.; грабіжник. **НАЛЬОТНИК**, а, ч. 1. Грабіжник. 2. Рейдер. // *бірж., жарг.* Особа, яка активно і цілеспрямовано скуповує акції певного підприємства з метою заволодіти контрольним пакетом [29]. Отже, єдино можливий варіант перекладу – *нальотник*.

Оскільки окремі французькі неолексеми ще не використовуються активно або не мають відповідників в українській мові, було використано як буквальный переклад із додатковою його експлікацією, так і описовий спосіб перекладу. Так, наприклад, лексему *FURETEUR* / *FURETEUSE* було пояснено так: «особа, яка читає дискусії в інтернеті, але участі в них не бере». Було відзначено, що цей неологізм можна перекласти як *пасивний читач* / *пасивна читачка*; *пасивний переглядач* / *пасивна переглядачка*, «*спостерігач* / *спостерігачка*»; «*підглядник* / *підглядниця*»; «*підглядач* / *підглядачка*» (останні три приклади мають стилістичну навантаженість).

Варто наголосити, що у зв'язку з тим, що українська терміносистема найактивніше орієнтується на англomовні запозичення, деякі французькі неолексеми було

перекладено з їх використанням: *ANNONCEUR* / *ANNONCEUSE* – *анонсер* / *анонсерка*; *ARROSEUR* / *ARROSEUSE* – *спамер* / *спамерка*; *ATTAQUANT* / *ATTAQUANTE* – *рейдер* / *рейдерка*; *FOUINEUR* / *FOUINEUSE* – *хакер* / *хакерка*; *HYPERJOUEUR* / *HYPERJOUeuse* – *хардкорник* / *хардкорниця*.

У деяких випадках було необхідно надати спеціальні деталізувальні тлумачення. Прикладів французьких неолексем із досліджуваної групи слів, які цілком або частково інтегровані в українську мову, нами не зафіксовано.

За результатом аналізу дериватів, що використовуються для створення жіночих найменувань особи, які стосуються її професійно-соціоекономічної активності, у мові перекладу, було встановлено, що інвентар української мови містить форманти **-/-к(а)** (53%), **-ник/-ниця** (23%), **-ець/-иця** (7%), **-ець/-(-ч)иця** (4%), **-ень/-ниця** (2%), нульове функціонування родових корелятивів (7%), гендерно нейтральні лексеми жіночого роду (4%). Указані вище відсоткові співвідношення подано в діаграмі (рис. 1).

Висновки. Отже, у дослідженні вперше визначено способи перекладу українською мовою сукупності неологізмів ділової французької мови (найменування осіб за їхньою професійно-соціоекономічною активністю, але не за позначенням професії) з описом утворення фемінітивів у мові перекладу. Виявлено й описано найпродуктивніші

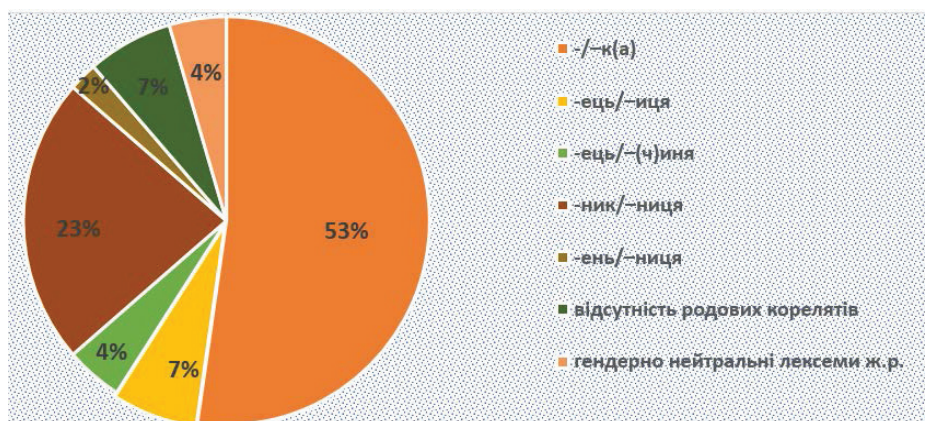


Рис. 1. Відсоткове співвідношення між засобами в українській мові, що використовуються для створення жіночих найменувань особи, які стосуються її професійно-соціоекономічної активності, але не називають її за фахом

моделі словотвору в мові перекладу з використанням кількісних методів дослідження. Уважаємо, що оскільки в українській мові так само, як і у французькій, граматичними правилами встановлено можливість утворення відсубстантивних дериватів жіночого роду, не

варто уникати їх лексикографічної фіксації. Наступним кроком дослідження є подальше вивчення особливостей семантичної структури словосполучень вказаної групи неолексем у мові перекладу. Зазначене є перспективним напрямом наших наукових пошуків.

Література:

1. Cousin Picheau L. 31 journée du français des affaires : Actions pour Promouvoir le Français des Affaires et les langues partenaires “Entreprendre en français et dans les langues partenaires pour l’avenir de la francophonie”. Exposé. 2019, 2 p. URL: <http://www.apfa.asso.fr/wp-content/uploads/2019/03/EXPOSE-LAURENCE-COUSIN-PICHEAU.pdf> (дата звернення: 20.01.2025).
2. Іванова Н., Качановська Т. Щодо започаткування проекту укладання англо-франко-українського словника ділових термінів: методологічні та термінознавчі аспекти. *Переклад і мова: компаративні студії* : матеріали Першої міжнародної конференції? 27–28 березня 2019 р. Київ : Логос, 2019. С. 74–78.
3. La féminisation des noms de métiers, fonctions, grades ou titres – Mise au point de l’Académie française, 2014. URL: <https://www.academie-francaise.fr/actualites/la-feminisation-des-noms-de-metiers-fonctions-grades-ou-titres-mise-au-point-de-lacademie> (дата звернення: 20.01.2025).
4. Le français aujourd’hui. 2019. URL: <https://www.academie-francaise.fr/la-langue-francaise/le-francais-aujourd'hui> (дата звернення: 20.01.2025).
5. Femme, j’écris ton nom... Guide d’aide à la féminisation des noms de métiers, titres, grades et fonctions / A. Becquer et al. 1999. 119 p. URL: <https://www.vie-publique.fr/sites/default/files/rapport/pdf/994001174.pdf> (дата звернення: 20.01.2025).
6. Moreau M.-L., Dister A. Mettre au féminin: Guide de féminisation des noms de métier, fonction, grade ou titre ; Ministère de la Fédération ; Wallonie-Bruxelles Service de la langue française. Bruxelles, 2014. 100 p. URL: http://www.languefrancaise.cfwb.be/index.php?eID=tx_nawsecuredl&u=0&g=0&hash=ea82df7741abc1904f37ec1fbc3e5d9d1bb3c8d4&file=fileadmin/sites/sgll/upload/lf_super_editor/publicat/collection-guide/interieur_FWB_brochure_Feminisation.pdf (дата звернення: 20.01.2025).
7. Bras F. Guide pour rendre les femmes visibles dans les outils de communication. Février 2013. 9 p. URL: https://vivea.fr/wp-content/uploads/2013/06/vivea_guide_pour_rendre_les_femmes_visibles_en_communication.pdf (дата звернення: 20.01.2025).
8. Fracchiolla B. Anthropologie de la communication: la question du féminin en français. *CORELA – Cognition, Représentation, Langage* / CERLICO – Cercle Linguistique du Centre et de l’Ouest (France). 2008. № 6. URL: <https://journals.openedition.org/corela/286> (дата звернення: 20.01.2025).
9. Funtek C. La féminisation des noms de métiers, titres, grades et fonctions. Analyse d’un corpus de presse française et québécoise : Master thesis, University of Oslo, 2014. URL: <http://hdl.handle.net/10852/39915> (дата звернення: 20.06.2023).
10. Garcia D.A. Sexisme et féminisation de la langue Un processus de manuélsation. *Linguagem em (Dis)curso*. 2018. Vol. 18. № 3. URL: <https://www.scielo.br/j/ld/a/TQ9sYH7pWZgzHg3SK5Hwgck/?lan> (дата звернення: 20.01.2025).
11. Архангельська А. проблеми словотвірної фемінізації в українській мові новітньої доби: традиція і сучасність. I. Мовознавство. 2013. № 6. С. 27–40.
12. Архангельська А. До проблеми словотвірної фемінізації в українській мові новітньої доби: традиція і сучасність. II. Мовознавство. 2014. № 1. С. 58–70.
13. Архангельська А. Femina cognita. Українська жінка у слові й словнику. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2019. 444 с.
14. Баранцев Я. Фемінітиви в текстах публіцистичного стилю французької та української мов. *Філологічні студії* : збірник статей студентів, магістрантів, молодих учених. Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2019. С. 8–12.
15. Брус М. Фемінітиви в українській мові: генеза, еволюція, функціонування : монографія. Івано-Франківськ : ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2019. 440 с.
16. Коваль Р., Тиравська О. Найменування професій у реабілітації. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологія». 2018. Вип. 1 (69). Ч. 1. С. 190–192.
17. Гендерна лінгвістика в Україні: історія, теоретичні засади, дискурсивна практика : колективна монографія / Т. Космеда та ін. ; за наук. ред. Т. Космеди. Харків ; Дрогобич : ХНПУ ім. Г.С.Сковороди ; Коло, 2014. 472 с.

18. Літковець Ю. Гендерні особливості назв посад і професій у франко-українському перекладі. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2015. Вип. 1. С. 420–428.
19. Приймак Д. Протистояння запозиченням у сучасному французькому термінотворенні: досвід для України. *Львівський філологічний часопис*. 2019. № 5. С. 115–121. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ivphj_2019_5_22 (дата звернення: 20.01.2025).
20. Смужаниця Д. Морфологічні моделі термінотворення в юридичній термінології (на матеріалі французької та української мов). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія «Педагогіка. Соціальна робота» / гол. ред. І. Козубовська. Ужгород : Говерла, 2013. Вип. 27. С. 183–186.
21. Чуєшкова О. Стратегія фемінізації як основний чинник творення гендернотолерантної мови (на матеріалі інтернет-дискурсу). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. Серія «Філологія. Соціальні комунікації». Київ, 2019. Т. 30 (69). № 2. Ч. 1. С. 47–52. URL: http://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/2_2019/part_1/11.pdf (дата звернення: 20.01.2025).
22. Іванова Н., Орлов В. Найменування осіб за їхньою професійною або соціоекономічною активністю у французькій мові. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Філологія». 2021. № 51. Т. 1. С. 42–46.
23. Український правопис. 2019. 292 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/%202019.pdf> (дата звернення: 20.01.2025).
24. Загнітко А. Теоретична граматики української мови: морфологія. Донецьк, 1996. 437 с.
25. Словник української мови : в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства ; за ред. І. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1970–1980. Т. 3 : вебсайт. URL: <http://ukrlit.org/slovnyk/> (дата звернення: 20.01.2025).
26. Словотвір: Майданчик для пошуку, обговорення та відбору влучних відповідників до запозичених слів : вебсайт. URL: <https://slovotvir.org.ua/words/aitishnyk> (дата звернення: 20.06.2023).
27. Порождько-Лях О. Терміни-номени у сфері фізичної культури і спорту. *Проблеми української термінології* : Міжнародна наукова конференція, 27–29 вересня 2012 р. Львів, 2012. С. 116–122.
28. Тараненко О. Словотворення української мови в аспекті її сучасних системно-нормотворчих тенденцій (кінець XX – початок XXI ст.). *Мовознавство*. 2015. № 1. С. 3–32. URL: https://movoznavstvo.org.ua/index.php?option=com_attachments&task=download&id=608 (дата звернення: 20.01.2025).
29. Словник UA. Портал української мови та культури : вебсайт. URL: <https://slovnyk.ua/> (дата звернення: 20.01.2025).

References:

1. Cousin-Picheau, L. (2019). 31 journée du français des affaires: Actions pour Promouvoir le Français des Affaires et les langues partenaires “Entreprendre en français et dans les langues partenaires pour l’avenir de la francophonie». *Exposé*. Retrieved from <http://www.apfa.asso.fr/wp-content/uploads/2019/03/EXPOSE-LAURENCE-COUSIN-PICHEAU.pdf> (data zvernennia: 20.01.2025) [in French].
2. Ivanova, N., & Kachanovska, T. (2019). Shchodo zapochatkuvannia proektu ukladannia anhlo-franko-ukrainskoho slovnyka dilovykh terminiv: metodolohichni ta terminolohichni aspekty [On launching a project to compile an English-French-Ukrainian dictionary of business terms: methodological and terminological aspects]. *Pereklad i mova: komparativni studii: materiali Pershoi mizhnarodnoi konferentsii, 27–28 bereznia 2019 r.* Kyiv: Logos, 2019. S. 74–78 [in Ukrainian].
3. La féminisation des noms de métiers, fonctions, grades ou titres – Mise au point de l’Académie française (2014). Retrieved from <https://www.academie-francaise.fr/actualites/la-feminisation-des-noms-de-metiers-fonctions-grades-ou-titres-mise-au-point-de-lacademie> (data zvernennia: 20.01.2025) [in French].
4. Le français aujourd’hui (2019). Retrieved from <https://www.academie-francaise.fr/la-langue-francaise/le-francais-aujourd'hui> (data zvernennia: 20.01.2025) [in French].
5. Becquer, A., Cerquiglini, B., Cholewka, N., Coutier, M., Frécher, J., & Mathieu, M.-J. (1999). *Femme, j’écris ton nom ... Guide d’aide à la féminisation des noms de métiers, titres, grades et fonctions*. 119 p. Retrieved from <https://www.vie-publique.fr/sites/default/files/rapport/pdf/994001174.pdf> (data zvernennia: 20.01.2025) [in French].
6. Moreau, M.-L., & Dister, A. (2014). *Mettre au féminin: Guide de féminisation des noms de métier, fonction, grade ou titre*. Ministère de la Fédération Wallonie-Bruxelles Service de la langue française, Bruxelles. 100 p. Retrieved from http://www.languefrancaise.cfwb.be/index.php?eID=tx_nawsecuredl&u=0&g=0&has_h=ea82df7741abc1904f37ec1fbc3e5d9d1bb3c8d4&file=fileadmin/sites/sgll/upload/lf_super_editor/publicat/collection-guide/interieur_FWB_brochure_Feminisation.pdf (data zvernennia: 20.01.2025) [in French].
7. Bras, F. (2013). *Guide pour rendre les femmes visibles dans les outils de communication*. Février. 9 p. Retrieved from https://vivea.fr/wp-content/uploads/2013/06/vivea_guide_pour_rendre_les_femmes_visibles_en_communication.pdf (data zvernennia: 20.01.2025) [in French].

8. Fracchiolla, B. (2008). Anthropologie de la communication: la question du féminin en français. CORELA – COgnition, REprésentation, LAngage, CERLICO – Cercle Linguistique du Centre et de l'Ouest (France). № 6. Retrieved from <https://journals.openedition.org/corela/286> (data zvernennia: 20.01.2025) [in French].
9. Funtek, C. (2014). La féminisation des noms de métiers, titres, grades et fonctions. Analyse d'un corpus de presse française et québécoise. Master thesis, University of Oslo. Retrieved from <http://hdl.handle.net/10852/39915> (data zvernennia: 20.06.2023) [in French].
10. Garcia, D.A. (2018). Sexisme et féminisation de la langue Un processus de manuélsation. *Linguagem em (Dis)curso*. Vol. 18. № 3. Retrieved from <https://www.scielo.br/j/ld/a/TQ9sYH7pWZgzHg3SK5Hwgck/?lan> (data zvernennia: 20.01.2025) [in French].
11. Arkhangel'ska, A. (2013). Do problemi slovotvirnoï feminizatsii v ukraïnskii movi novitnoï dobi: traditsiya i suchasnist. I [To the problem of word-formation feminization in the Ukrainian language of the modern era: tradition and modernity. I]. *Movoznavstvo*. № 6. S. 27–40 [in Ukrainian].
12. Arkhangel'ska, A. (2014). Do problemi slovotvirnoï feminizatsii v ukraïnskii movi novitnoï dobi: traditsiya i suchasnist. II [To the problem of word-formation feminization in the Ukrainian language of the modern era: tradition and modernity. II]. *Movoznavstvo*. № 1. S. 58–70 [in Ukrainian].
13. Arkhangel'ska, A. (2019). Femina cognita. Ukraïnska zhinka u slovi y slovníku [Femina cognita. Ukrainian woman in the word and dictionary.]. Kyiv: Vidavnychii dim Dmitra Burago. 444 s. [in Ukrainian].
14. Barantsev, Ya. (2019). Feminitivi v tekstakh publitsistichnogo stilyu frantsuzkoï ta ukraïnskoï mov [Femininitives in the texts of the French and Ukrainian publicistic style.]. *Filologichni studii: zbirnik statei studentiv, magistrantiv, molodikh uchenikh*. Sumi: SumDPU im. A.S. Makarenka. S. 8–12 [in Ukrainian].
15. Brus, M. (2019). Feminitivi v ukraïnskii movi: geneza, yevolyutsiya, funktsionuvannya [Femininitives in the Ukrainian language: genesis, evolution, functioning]: monografiya. Ivano-Frankivsk: DVNZ “Prikarpat'skii natsionalnii universitet imeni Vasylia Stefanika”. 440 s. [in Ukrainian].
16. Koval, R., & Tiravska, O. (2018). Naimenuvannya profesii u reabilitatsii [Titles of professions in rehabilitation]. *Naukovi zapiski Natsionalnogo universitetu “Ostrozka akademiya”. Seriya “Filologiya”*. Vip. 1 (69), ch. 1. Ostrog: Vid-vo NaUOA. S. 190–192 [in Ukrainian].
17. Kosmeda, T., Karpenko, N., Osipova, T., Salionovych, L., & Khaliman, O. (2014). Henderna linhvistyka v Ukraini: istoriia, teoretychni zasady, dyskursyva praktyka [Gender Linguistics in Ukraine: History, Theoretical Foundations, Discursive Practice.]. *[kolekt. monohr.] za nauk. red. prof. T. Kosmedy*. Kh.: KhNPU im. H.S. Skovorody; Drohobych: Kolo. 472 s. [in Ukrainian].
18. Litkovets, Yu. (2015). Genderni osoblyvosti nazv posad i profesii u franko-ukraïnskomu perekladі [Gender peculiarities of job titles and professions in French-Ukrainian translation]. *Movni i kontseptualni kartyny svitu*. Vyp. 1. S. 420–428 [in Ukrainian].
19. Pryimak, D. (2019). Protystoiannia zapozychenniam u suchasnomu frantsuzkomu terminotvorenni: dosvid dlia Ukrainy [Confronting borrowings in modern French terminology: experience for Ukraine]. *Lvivskyi filolohichnyi chasopys*. № 5. S. 115–121. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/lvphj_2019_5_22 (data zvernennia: 20.01.2025) [in Ukrainian].
20. Smuzhanytsia, D. (2013). Morfolohichni modeli terminotvorennia v yurydychnii terminolohii (na materiali frantsuzkoi ta ukraïnskoi mov) [Morphological models of term formation in legal terminology (based on the French and Ukrainian languages)]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya “Pedahohika. Sotsialna robota”* / hol. red. I. Kozubovska. Uzhhorod: Hoverla. Vyp. 27. S. 183–186 [in Ukrainian].
21. Chuieshkova, O. (2019). Stratehiia feminizatsii yak osnovnyi chynnyk tvorennia hendernotolerantnoi movy (na materiali internet-dyskursu) [Feminization strategy as the main factor in the creation of gender-tolerant language (based on the material of Internet discourse)]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V.I. Vernadskoho. Seriya “Filolohiia. Sotsialni komunikatsii”*. Tom 30 (69). № 2. Chastyna 1. Kyiv. S. 47–52. Retrieved from http://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/2_2019/part_1/11.pdf (data zvernennia: 20.01.2025) [in Ukrainian].
22. Ivanova, N., & Orlov, V. (2021). Naimenuvannya osib za yikhnoi profesiiu abo sotsioekonomichnoiu aktyvnistiu u frantsuzkii movi [Names of persons by their professional or socioeconomic activity in French]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya “Filolohiia”*. № 51. Tom 1. S. 42–46 [in Ukrainian].
23. Ukraïnskyi pravopys [Ukrainian spelling] (2019). 292 s. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/%202019.pdf> (data zvernennia: 20.01.2025) [in Ukrainian].
24. Zahnitko, A. (1996). Teoretychna hramatyka ukraïnskoi movy: morfolohiia [Theoretical grammar of the Ukrainian language: morphology]. Donetsk. 437 s. [in Ukrainian].
25. Slovník ukraïnskoi movy: v 11 tt. AN URSR. Instytut movoznavstva; za red. I. Bilodida. Kyiv: Naukova dumka, 1970–1980. T. 3: vebsait [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes. Institute of Linguistics; edited by I. Bilodid. Kyiv: Naukova Dumka, 1970–1980. Vol. 3: website.]. Retrieved from <http://ukrlit.org/slovník/> (data zvernennia: 20.01.2025) [in Ukrainian].

26. Slovtvir: Maidanchyk dlia poshuku, obhovorennia ta vidboru vluchnykh vidpovidnykiv do zapozychenykh sliv: vebsait [Word formation: A platform for searching, discussing, and selecting appropriate matches for borrowed words: a website]. Retrieved from <https://slovtvir.org.ua/words/aitishnyk> (data zvernennia: 20.06.2023) [in Ukrainian].
27. Porodko-Liakh, O. (2012). Terminy-nomeny u sferi fizychnoi kultury i sportu [Terms-nomenclature in the field of physical culture and sports]. *Problemy ukrainskoi terminolohii: mizhnar. nauk. konf.*, 27–29 veres. 2012 r.: zb. nauk. pr. L. S. 116–122 [in Ukrainian].
28. Taranenko, O. (2015). Slovtvorennia ukrayinskoi movi v aspekti yii suchasnikh sistemno-normotvorchikh tendentsii (kinets XX – pochatok XXI st.) [Word Formation of the Ukrainian Language in the Aspect of Its Modern Systemic and Normative Trends (Late XX – Early XXI Centuries)]. *Movoznavstvo*, № 1. S. 3–32. Retrieved from https://movoznavstvo.org.ua/index.php?option=com_attachments&task=download&id=608 (data zvernennia: 20.01.2025) [in Ukrainian].
29. Slovník UA. Portal ukrayinskoi movi ta kulturi: vebsait [Dictionary UA. Portal of the Ukrainian language and culture: website]. Retrieved from <https://slovyk.ua/> (data zvernennia: 20.01.2025) [in Ukrainian].